

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทอง

อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

คำนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาประชาชน เด็กและเยาวชน ให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๔๒ หน้า ๒) บัญญัติไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของสังคมโดย การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้า มุ่งปลูกฝัง จิต สำนึกที่ดี ส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืนมีความสำคัญและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นใน สถานศึกษา การเรียนรู้ ตามอัธยาศัยของผู้ที่สนใจ เป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกสมัยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และในแผนการศึกษาแห่งชาติ ทุกฉบับที่จัดทำล้วนแต่มีนโยบายและเป้าหมายการ ดำเนินงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์ให้พัฒนาคนอย่างรอบด้าน สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาสังคม คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทองได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญของการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการค้นหาแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ต่อไป จัดทำโดย กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล เกาะพระทอง

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทอง

ข้อมูลทั่วไปพื้นฐาน

สภาพทางภูมิศาสตร์เกาะพระทอง

ที่ตั้งและอาณาเขต เกาะพระทองตั้งอยู่ภาคใต้ตอนกลางฝั่งทะเลอันดามันในพื้นที่ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรีจังหวัดพังงา ประกอบด้วยเกาะขนาดใหญ่ที่สำคัญ ๕ เกาะ คือ

๑. เกาะพระทองมีเนื้อที่ประมาณ ๖๓,๗๕๐ ไร่

๒. เกาะระมีเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๑๘๗ ไร่

๓. เกาะทุ่งหมู่มีเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่

๔. หมู่เกาะสุรินทร์ มีขนาดพื้นที่ ๑๓๕ ตารางกิโลเมตร(๘๔.๓๕๗ ไร่) เป็นพื้นที่เกาะร้อยละ ๒๔ ที่เหลือเป็นทะเลประกอบด้วย ๕ เกาะ คือ เกาะสุรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ เกาะรี(สต็อคหรือไฟแว็บ) เกาะกลาง (ป่าจุมบาหรือมังกร) และเกาะไข (ตอรินลา)๕.หมู่เกาะสิมิลัน ๘๗,๕๐๐ ไร่นอกจากนี้ยังแวดล้อมด้วยเกาะขนาดเล็กที่มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐-๑๐๐ ไร่ รวมพื้นที่ประมาณ ๑๒๐.๕๐ ตร.ม. รวมจำนวน ๑๔ เกาะ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านทุ่งนางดำ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่นางขาวและตำบลคุระบุรี จังหวัดพังงา

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ทิศตะวันตก ติดกับ ทะเลอันดามัน

ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะพระทอง มีลักษณะเป็นที่ราบสันดอนทรายเนื้อที่กว้างใหญ่ เกิดจากการทับถมของตะกอนทรายที่ได้รับอิทธิพลจากคลื่นลมและกระแสน้ำทะเล นอกจากนี้ยังเกิดจากการทับถมของตะกอนจากเทือกเขาสูงฝั่งตะวันออกที่ถูกระแสน้ำพัดพาเคลื่อนที่มาตามแม่น้ำ และลำคลองสายต่าง ๆ จากเทือกเขาสูงฝั่งตะวันออกมารวมตัวกันบริเวณนี้ ในด้านพืชพันธุ์พบว่าเกาะพระทองประกอบด้วยสังคมพืชทั้งที่เป็น ป่าชายเลน ป่าชายหาด ป่าพรุ และทุ่งหญ้าสลับป่าเสม็ดเนื้อที่กว้างใหญ่ตัวเกาะมีลำคลองมากมายหลายสายไหลตัดผ่านเข้าไปภายใน เช่น คลองขาด คลองห้างสูง คลองปีหลัง คลองสะยาเหนือ คลองสะยาใต้ ฯลฯ ซึ่งระดับน้ำในคลองเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากระดับน้ำทะเล ในบริเวณนี้จะพบสังคม พืชที่สำคัญ คือ ป่าชายเลน พันธุ์ไม้ที่พบ เช่น โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ตะพูน เป็นต้น

เกาะระ มีลักษณะเป็นภูเขาหินตะกอนชนิดหินทรายและหินทรายแป้ง มีหินกรวดมน หินดินดานและหินโคลนแทรกสลับชั้น โดยในทางธรณีวิทยาจัดให้เป็นหินชุดแก่งกระจาน หน่วยหินในยุคคาร์นิเฟอรัสต่อกับยุคทีโวเนียน ยอดเขามีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒๓๕ เมตรในด้านสังคมพืชพบว่ามีบริเวณที่ลาดเชิงเขามีลักษณะเป็นป่าดิบชื้น พันธุ์ไม้ที่เป็นไม้

เด่น เช่น ยางยูงยางปวาย ชันทอง ไม้เรื่อนยอตรงลงมา เช่น มะปริง มะสำน เลือดควาง มะไฟป่า เป็นต้น

เกาะทุ่งทุ มีลักษณะเป็นราบต่ำคล้ายกับเกาะพระทองมีเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ ลำคลองซึ่งได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลไหลตัดผ่านเข้าไปในตัวเกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าชายเลนและป่าทดแทน

หมู่เกาะสุรินทร์ มีลักษณะภูมิประเทศสภาพที่กำบังคลื่นลมทั้งสองฤดู เนื่องจากเกาะวางตัวอยู่เป็นกลุ่มและขนาดใหญ่ ทำให้เกิดแนวปะการังริมฝั่งอยู่รอบเกาะรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ และเกาะบริวาร นอกเหนือจากคลื่นลม สภาพแวดล้อมทางสมุทรศาสตร์ของบริเวณหมู่เกาะเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาของแนวปะการัง คือ น้ำใส อุณหภูมิพอเหมาะ และมีการผสมผสานของน้ำที่ได้รับสารอาหารจากมวลน้ำเบื้องล่างที่ปะทะเกาะความอุดมสมบูรณ์ของแพลงก์ตอน ซึ่งเป็นอาหารสำหรับปลาและสัตว์อื่น ปัจจัยทางสมุทรศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือของน้ำขึ้นน้ำลงในทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นแบบ Semidiurnal คือ น้ำขึ้นและน้ำลงอย่างละ ๒ ครั้ง ใน ๒๔ ชั่วโมง และความแตกต่างระหว่างน้ำขึ้นสูงสุดและต่ำสุด อาจถึง ๓ เมตร ทำให้มีกระแสน้ำเลียบฝั่งค่อนข้างแรง เกาะสุรินทร์เหนือและเกาะสุรินทร์ใต้ ตั้งอยู่ชิดกันคล้ายเกาะแฝด โดยมีพื้นน้ำตื้น ๆ กว้างประมาณ ๒๐๐ เมตร กั้นอยู่ในช่วงน้ำลงสามารถข้ามอีกเกาะได้ เรียกว่า อ่าวช่องขาด ส่วนเกาะขนาดเล็กอีกสามเกาะเป็นเกาะหินที่มีต้นไม้แคระแกร็นขึ้นอยู่ไม่พืชรพรรณที่พบเป็นพืชป่าดิบชื้น เป็นแหล่งกำเนิดของแนวปะการังน้ำตื้นขนาดใหญ่และสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

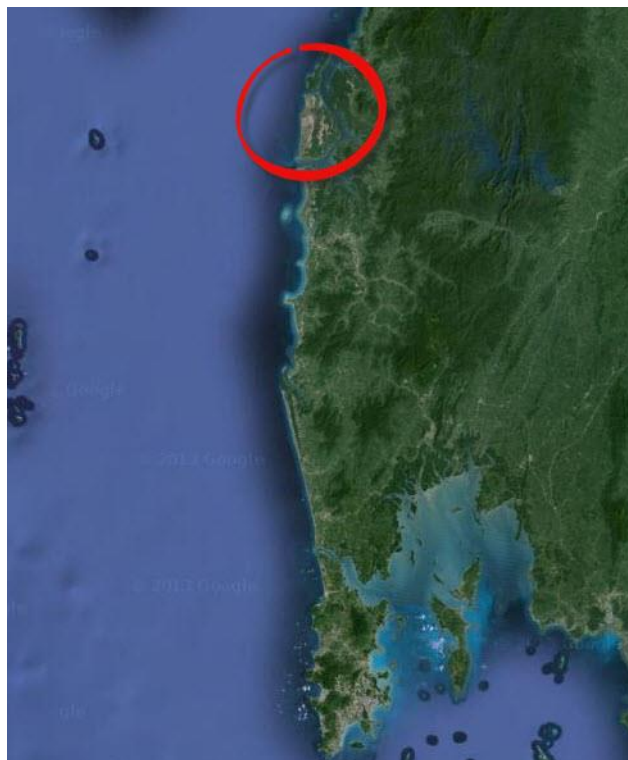
หมู่เกาะสิมิลัน มีลักษณะภูมิประเทศ ประกอบด้วยพื้นดินที่เป็นเกาะต่าง ๆ เขาหินแกรนิตสูงชัน หาดทราย โขดหินลักษณะรูปร่างต่าง ๆ ชายฝั่งของเกาะต่าง " มีลักษณะเว้าแหว่งไม่เป็นระเบียบ เนื่องจากตั้งอยู่ในส่วนทะเลนอก ได้รับอิทธิพลจากการกัดเซาะของคลื่นทะเลโดยตรง เรียงตัวตามแนวทิศเหนือใต้ พื้นน้ำเป็นส่วนหนึ่งของทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดียตะวันออก บริเวณไหล่ทวีปติดชายฝั่งตะวันตกของจังหวัดพังงาและประเทศพม่า คู่ขนานกับแนวเกาะนิโคบาร์ที่เป็นไหล่ทวีปของประเทศอินเดีย ตามชายหาดหรือสันทรายจะไม่มีดินเลนให้เห็นจึงเป็นชายหาดที่ขาวสะอาด สวยงาม อนุภาค ทรายมีขนาดเล็กละเอียด ส่วนที่เป็นยอดเขาจะเป็นเขาโดดสูงชัน ยอดเขาสูงสุดมีความสูง ๒๔๔ เมตร จากระดับน้ำทะเล บางเกาะมีลักษณะแบนราบล้อมรอบด้วยเนินทรายและแนวปะการัง

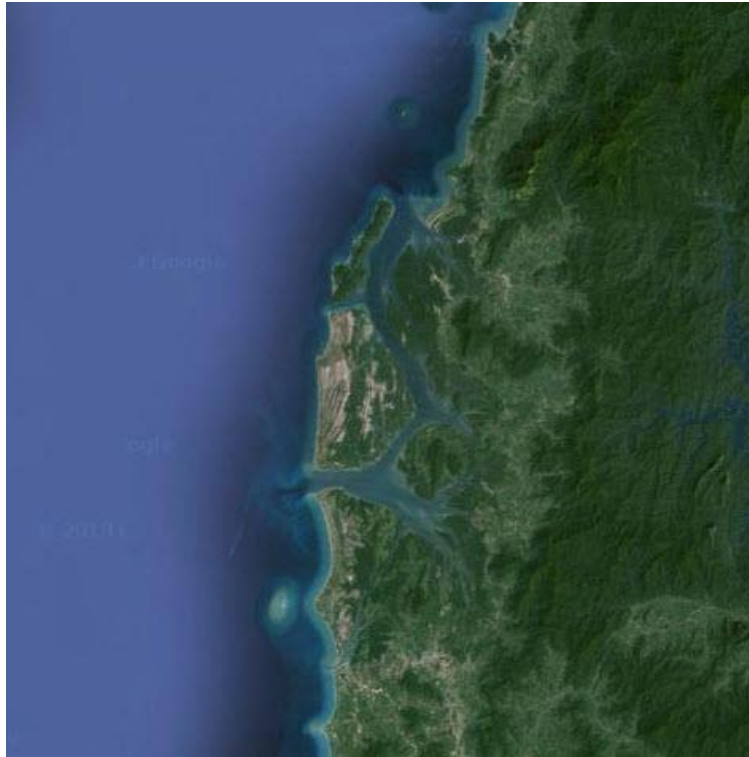
เกาะพระทอง

เป็นเกาะหนึ่งทางด้านตะวันตกของจังหวัดพังงา อยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ห่างจากฝั่งประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร มีความยาวตามแนวเหนือใต้ ๑๕.๔ กิโลเมตร ความกว้างตามแนวตะวันออกถึงตะวันตก ๙.๗ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๙๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๕๗,๕๐๐ ไร่ เกาะพระทอง มีระบบนิเวศที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันอย่าง

สมบูรณ์ ด้านตะวันออกเป็นทะเลแคบๆ ที่คั่นเกาะพระทอง มีระบบนิเวศที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ และคั่นเกาะพระทองออกจากแผ่นดินใหญ่ ตลอดแนวตั้งแต่ทิศเหนือจรดใต้เป็นแนวป่าชายเลน ถัดจากป่าชายเลนเข้าด้านในตัวเกาะเชื่อมต่อกับป่าพรุและป่าดิบชื้น ประกอบด้วย พรรณไม้ป่านานาชนิด ถัดเข้าไปถึงกลางตัวเกาะจนถึงแนวป่าชายหาดฝั่งตะวันตก เป็นพื้นที่ทุ่งหญ้าและป่าเสม็ดกว้างใหญ่ ต่อจากป่าชายหาดเป็นแนวหาดทรายเปิดสู่ทะเลอันดามัน เกาะพระทองจึงมีระบบนิเวศที่หลากหลายและมีความเชื่อมโยงกัน ส่งผลให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสูงมาก ทั้งสัตว์น้ำ สัตว์บก และสัตว์ป่าที่หลากหลาย (สถาบันวิจัยทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง และป่าชายเลน, ๒๕๕๑)

ที่ตั้งเกาะพระทอง

เกาะพระทอง จังหวัดพังงา

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

มีหลายปัจจัย เช่น สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ดิน แหล่งน้ำต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดสังคมพืชในรูปแบบและลักษณะต่างๆ บนเกาะ ที่สำคัญได้แก่ ป่าชายเลน (mangrove forest) ป่าพรุ (swamp forest) และป่าชายหาด (beach forest) พื้นที่ป่าชายเลนบนเกาะพระทองส่วนใหญ่อยู่ตลอดแนวริมฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกของเกาะ และบริเวณตามแนวคลองต่างๆ ภายในเกาะ เช่น คลองชาต คลองลัดนางจันทร์ และคลองเหมือง เป็นต้น ในอดีตป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยมีพื้นที่ป่าชายเลนไม่ต่ำกว่า ๒๒,๐๐๐ ไร่ จากการเปิดให้มีการสัมปทานป่าชายเลนของภาครัฐในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๒-๒๕๔๖ ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนบนเกาะพระทองลดลงเหลือประมาณ ๘,๐๐๐ ไร่ และมีสภาพเสื่อมโทรม โดยในปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนโดยชุมชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วในปัจจุบันสภาพป่าชายเลนบนเกาะพระทองอยู่ในสภาพที่กำลังฟื้นตัว ซึ่งจากการสำรวจพบพันธุ์พืชในป่าชายเลน ๒๑ ชนิด พันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่พบ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ แสม เป้ง พังกา โปรง ฝาด ลำพู ต้นเม่า ถั่วดำ ถั่วแดง ตะบูน ต้นตีนเป็ด เป็นต้น

เกาะพระทอง

มีพื้นที่ป่าพรุกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณพื้นที่ทางด้านตะวันออกและด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ กินเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า ๘,๔๐๐ ไร่ โดยจะพบป่าพรุในบริเวณร่องน้ำที่เกิดขึ้นระหว่างสันดอนทรายที่เป็นบริเวณที่มีการทับถมของเศษซากอินทรีย์วัตถุค่อนข้างสูง มีทั้งป่าพรุที่เพิ่งเริ่มต้น ป่าพรุดั้งเดิม และป่าพรุเปลี่ยนสภาพ สามารถจำแนกป่าพรุบนเกาะพระทอง ตามการเกิดได้ ๓ แบบ กล่าวคือ ๑) ป่าพรุที่เกิดจากการการสะสมของตะกอนทรายที่ถูกกระแสน้ำทะเลและ

กระแสลมพัดพาเข้ามาในบริเวณชายฝั่งก่อให้เกิดเป็นแอ่งน้ำ ป่าพรุประเภทนี้พบได้ในบริเวณบ้าน สนมืดและบ้านหินกอง โดยในป่าพรุประเภทนี้จะพบไม้ประเภทไม้พุ่ม ไม้ยืนต้น เช่น พะยอม หลาวโอน และตะเคียนทราย เป็นต้น ๒) ป่าพรุที่เกิดจากลำคลองที่ตื้นเขินและถูกปิดกั้น ป่าพรุประเภทนี้พบได้ในบริเวณตอนกลางของเกาะ โดยเฉพาะบริเวณใกล้คลองชาด ในป่าพรุประเภทนี้จะพบสังคัมพีชประเภทหญ้า กก และไม้เสม็ด และ ๓) ป่าพรุที่เกิดบริเวณพื้นที่แอ่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ป่าพรุประเภทนี้พบได้ทั่วไปในบริเวณพื้นที่เหมืองเก่า และบริเวณสระน้ำที่ชาวบ้านขุด และถูกทิ้งร้างไว้ หรือเรียกว่า “นบ” เช่น นบกง นบเกาะชาด เป็นต้น ไม้ในบริเวณป่าพรุประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นไม้เสม็ดขาว ดังนั้น บางครั้งจึงมีลักษณะเป็นพรุเสม็ด ภายในป่าพรุจะมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ต่างๆ มากมาย พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ เสม็ด หลุมพี หวาย พะยอม ตะเคียนทราย หลาวชะโอน กะพ้อ ขนุนป่า เลือดควาย หว่าหิน หมากลิ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ป่าพรุยังเป็นที่หาอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น นกตะกรุม นกเงือก เป็นต้น รวมทั้งเป็นแหล่งพักผ่อนของกวางด้วย

ป่าชายหาด

บนเกาะพระทองกระจายอยู่ทางด้านตะวันตกของตัวเกาะ โดยมีความยาวประมาณ ๑๔ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ ยังพบป่าชายหาดทางด้านทิศเหนือของเกาะอีกด้วย ปัจจุบันพื้นที่ป่าชายหาดบางส่วนของเกาะพระทองได้กลายเป็นพื้นที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์ มะพร้าว และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านไปแล้ว ในพื้นที่ป่าชายหาดจะพบพืชประเภท สนทะเล รักทะเล พะยอม ผักขี้ทะเล เป็นต้น ส่วนพื้นที่ที่เรียกกันว่าทุ่งหญ้าสีทอง หรือทุ่งหญ้าสะวันนา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ถัดเข้ามาจากชายฝั่งตะวันตกของเกาะพระทอง พื้นที่นี้มีลักษณะเป็น “ทุ่งหญ้าผสมป่าเสม็ด” มีเนื้อที่ ๑ ใน ๓ ของพื้นที่เกาะทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกปกคลุมด้วยหญ้าที่มีความสูงระหว่าง ๐.๕-๑ เมตร นอกจากหญ้าแล้ว ยังมีพืชอื่นๆ อีก เช่น กก เสม็ด พุดทุ่ง โคลง แคลง หนามเคล็ด เป็นต้น ปัจจุบันพื้นที่ทุ่งหญ้าบนเกาะพระทองมียังคงมีสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ โดยในช่วงฤดูฝนทุ่งหญ้าต่างๆ เหล่านี้จะเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ

หญ้าทะเล

พบหญ้าทะเลจำนวน ๗ ชนิด แพร่กระจายเป็นหย่อมๆ บริเวณทางตอนเหนือและด้านตะวันออกของเกาะ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๔,๕๕๐ ไร่ หญ้าทะเลเหล่านี้มักอยู่บริเวณแนวสันทราย ใกล้กับป่าชายเลนหรือบริเวณปากคลอง ส่วนใหญ่เป็นแนวแคบๆ ประมาณ ๑๐๐-๓๐๐ เมตรจากฝั่ง ยกเว้นตอนเหนือของเกาะพระทองมีแนวหญ้าทะเล ๓๐๐-๕๐๐ เมตรจากฝั่ง หญ้าทะเลแต่ละชนิดขึ้นอยู่ในบริเวณที่แตกต่างกัน นอกจากนี้พื้นที่ที่มีหญ้าทะเลที่เป็นอาหารที่สำคัญของพะยูน และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด

แนวปะการัง

เกาะพระทองมีแนวปะการังเพียงเล็กน้อย กระจายอยู่รอบตัวเกาะทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเกาะ บริเวณเกาะปลิงใหญ่ และเกาะปลิงน้อย เนื่องจากบริเวณดังกล่าวได้รับ

อิทธิพลของตะกอนจากฝั่งในระดับที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งปะการังที่พบจะเป็นกลุ่มที่สามารถทนต่อปริมาณตะกอนที่ไหลลงสู่แนวปะการังค่อนข้างสูง เช่น ปะการังโขด ปะการังวงแหวน เป็นต้น

สัตว์น้ำ

ในอดีตเกาะพระทองมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำชายฝั่งสูงมาก ชาวบ้านสามารถหากินบริเวณชายฝั่งได้ตลอดเวลา แต่ปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวเริ่มลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านก็ยังคงสามารถหาสัตว์น้ำชายฝั่งได้ สัตว์น้ำชายฝั่งที่มีการพบมากในบริเวณเกาะพระทองได้แก่ หอยชักตีน ปลิงทะเล ปูดำ ปูแสม ปูเปี้ยว ปูลม กุ้ง และปลาชนิดต่างๆ จากการสำรวจพบว่า บริเวณพื้นที่เกาะพระทองมีปลาทะเลทั้งสิ้น ๙๗ ชนิด โดยพบในแหล่งหญ้าทะเล ๕๘ ชนิด พบในบริเวณป่าชายเลน ๕๖ ชนิด โดยปลาจำนวน ๑๗ ชนิด อาศัยอยู่ทั้งในบริเวณหญ้าทะเลและป่าชายเลน สำหรับปลาเศรษฐกิจที่พบ ได้แก่ ปลากระบอก ปลาหางแข็ง ปลากระรัง ปลากระพง และปลาใบปอ เกาะพระทอง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสูง เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตัวเกาะที่วางขนานกับชายฝั่งแผ่นดินใหญ่ มีกระแสน้ำจากแม่น้ำลำคลองหลายสายพัดพาตะกอนและเศษซากอินทรีย์และอินทรียวัตถุสะสม ทำให้บริเวณดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุและสารอาหารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องให้เกิดระบบนิเวศป่าชายเลน นอกจากนี้ยังพบแหล่งหญ้าทะเล แนวปะการัง ซึ่งเป็นกลุ่มของระบบนิเวศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหลบภัยที่สำคัญของสัตว์น้ำนานาชนิด รวมถึงสัตว์ทะเลหายาก เช่น พะยูน เต่าทะเล เป็นต้น ส่วนพื้นที่บนเกาะยังพบป่าพรุ บึง หนองน้ำ ทุ่งหญ้าสีทอง และป่าชายหาด อันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และแหล่งทำรังวางไข่ของสัตว์ป่าหายากอีกหลายชนิด เช่น นกตะกรุม กวางป่า จากการสำรวจพบพืชและสัตว์ที่อาศัยในบริเวณเกาะพระทองจำนวนไม่น้อยกว่า ๘๕๐ ชนิด จึงเห็นได้ว่าพื้นที่เกาะพระทองมีความหลากหลายทั้งในเชิงระบบนิเวศและจำนวนชนิดของสิ่งมีชีวิต จัดเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่ควรแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่งอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

วิถีชีวิตชาวบ้าน

อาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพประมงทะเลชายฝั่ง และหากินจากทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่อยู่บนเกาะพระทอง ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวบ้านบนเกาะพระทองยังคงเป็นอาชีพประมง โดยประมาณร้อยละ ๖๐ ของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง จะทำลอบปลาหมึก สำหรับอาชีพที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ การเลี้ยงปลาในกระชัง การหากุ้งเคย (กะปิ) และการหาหอยชักตีน เป็นต้น

ด้านเกษตรกรรม

นายรัชชัย ขวัญอ่อน

บ้านเลขที่ ๒๙ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งตาบ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา
การทำลอบปลาหมึก

“ลอบ” มีลักษณะเป็นรูปทรงต่างๆ เช่นรูปกล่องสี่เหลี่ยม หรือทรงกระบอกผ่าครึ่ง โค้งทำจากวัสดุประเภทไม้ซี้ กิ่งไม้ หรือเหล็กเส้น หุ้มด้วยเนื้ออวนหรือลวดกรงไก่ ช่องทางที่ให้สัตว์น้ำเข้า เรียกว่า งา เป็นช่องรูวงกลม รูปร่างรี ช่องเปิดแนวตั้ง หรือช่องเปิดแนวนอน แล้วแต่ชนิดสัตว์น้ำเป้าหมาย “หมึกหอม” สามารถจับได้หลายวิธี เช่น อวนครอบหมึกและเบ็ดตกหมึก การใช้ลอบก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ชาวประมงนิยมใช้กันแพร่หลายทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน โดยมีทั้งลอบแบบพับได้ และพับไม่ได้สัตว์น้ำหลักที่จับได้จากลอบชนิดนี้ได้แก่ หมึกหอม และหมึกกระดองลายเสือ ลอบจะมีทางเข้า หรือที่เรียกอีกอย่างว่า “ งา ” จำนวน ๑ ช่อง ยื่นเข้าไปในลอบประมาณ ๑ ใน ๓ ของความยาวลอบ โครงลอบจะหุ้มด้วยเนื้ออวน หรือเนื้ออวนในลอน นิยมใช้วัสดุท่อ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจับให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ทางมะพร้าวปิดคลุมด้านบนของลอบ และจะเลือกใช้ไข่ หมึก ถุงหิ้วพลาสติกสีขาว หรือโฟมตัดเป็นชิ้นใส่ไว้ภายในลอบ เพื่อลวงให้หมึกเข้าไปวางไข่ เนื่องจากเข้าใจว่ามีหมึกตัวอื่น เข้าไปไข่ไว้ก่อนแล้ว ซึ่งมีการศึกษาพบว่า หมึกจะวางไข่ในตำแหน่งที่ใกล้กับวัสดุท่อมากกว่าบริเวณอื่นภายในลอบ

เทคนิคการวางลอบ

- ต้องทำให้ ลอบอยู่กับที่ไม่เคลื่อนย้ายไปที่อื่น
- ต้องแขวนลอบให้ลอยเหนือพื้นท้องทะเล
- ต้องให้ส่วนที่เป็นปากทางเข้าของลอบหรืองาตั้งฉากหรือเอียงทำมุมกับผิวน้ำ
- ชาวประมงจะวางลอบเรียงเป็นแถว และพยายามรักษาระยะห่างเท่าๆกัน เพื่อง่ายต่อการวางลอบและไม่เกิดความสับสนใน ตอนกู้ลอบ
- ลอบจะถูกปล่อยทิ้งไว้วันาน ตั้งแต่ ๖ – ๒๔ ชั่วโมง โดยชาวประมงวางและกู้ลอบในเวลากลางวัน (เช้า-เย็น) เพราะมองเห็นฟุ้ง บอกตำแหน่งลอบชัดเจน

ภาพประกอบการทำลอบปลาหมึก

ด้านเกษตรกรรม

นายบุญเลิศ เหมียนนาค

บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ที่ ๒ บ้านท่าแป๊ะไยย์ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

การทำลอบปลาหมึก

“ลอบ” มีลักษณะเป็นรูปทรงต่างๆ เช่นรูปกล่องสี่เหลี่ยม หรือทรงกระบอกผ่าครึ่ง โครงทำจากวัสดุประเภทไม้ ชี้ กิ่งไม้ หรือเหล็กเส้น หุ้มด้วยเนื้ออวนหรือลวดทรงไก่ ช่องทางที่ให้สัตว์น้ำเข้า เรียกว่า งา เป็นช่องรูปวงกลม รูปวงรี ช่องเปิดแนวตั้ง หรือช่องเปิดแนวนอน แล้วแต่ชนิดสัตว์น้ำเป้าหมาย “หมึกหอม” สามารถจับได้หลายวิธี เช่น อวนครอบหมึกและเบ็ดตกหมึก การใช้ลอบก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ชาวประมงนิยมใช้กันแพร่หลายทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน โดยมีทั้งลอบแบบพับได้ และพับไม่ได้สัตว์น้ำหลักที่จับได้จากลอบชนิดนี้ ได้แก่ หมึกหอม และหมึกกระดองลายเสือ ลอบจะมีทางเข้า หรือที่เรียกอีกอย่างว่า “ งา ” จำนวน ๑ ช่อง ยื่นเข้าไปในลอบ ประมาณ ๑ ใน ๓ ของความยาวลอบ โครงลอบจะหุ้มด้วยเนื้ออวน หรือเนื้ออวนไนลอน นิยมใช้วัสดุท่อ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจับให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ทางมะพร้าวปิดคลุมด้านนอกของลอบ และจะเลือกใช้ไข่ หมึก ถูหิวพลาสติกสีขาว หรือโฟมตัดเป็นชิ้นใส่ไว้ภายในลอบ เพื่อลวงให้หมึกเข้าไปวางไข่ เนื่องจากเข้าใจว่ามีหมึกตัวอื่น เข้าไปไข่ไว้ก่อนแล้ว ซึ่งมีการศึกษาพบว่า หมึกจะวางไข่ในตำแหน่งที่ใกล้กับวัสดุอ่อนนุ่มกว่าบริเวณอื่น ภายในลอบ

เทคนิคการวางลอบ

- ต้องทำให้ ลอบอยู่กับที่ ไม่เคลื่อนย้ายไปที่อื่น
- ต้องแขวนลอบให้ลอยเหนือพื้นท้องทะเล
- ต้องให้ส่วนที่เป็นปากทางเข้าของลอบหรืองาตั้งฉากหรือเอียงทำมุมกับผิวน้ำ
- ชาวประมงจะวางลอบเรียงเป็นแถว และพยายามรักษาระยะห่างเท่าๆกัน เพื่อง่ายต่อการวางลอบและไม่เกิดความสับสนใน ตอนกู้ลอบ
- ลอบจะถูกปล่อยทิ้งไว้วันาน ตั้งแต่ ๖ - ๒๔ ชั่วโมง โดยชาวประมงวางและกู้ลอบในเวลากลางวัน (เช้า-เย็น) เพราะมองเห็นทุ่น บอกตำแหน่งลอบชัดเจน

ภาพประกอบการทำลอบปลาหมึก

ด้านเกษตรกรรม

นายสุเทพ กำแก้ว

บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ที่ ๒ บ้านท่าแป๊ะไย้อย อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

การปลูกผักแบบผสมผสาน

เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกันภายใต้การเกื้อกูล ประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ล้อมการอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบ เกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรม แต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งกับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด ภายในไร่แบบครบวงจร ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น การเลี้ยงไก่ หรือสุกรบนบ่อปลา การปลูกผักสวนเป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลาย ๆ กิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคาผลิตผลที่มีความไม่แน่นอนเท่านั้น โดยมีได้มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้นมีการผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อ ลดต้นทุนการผลิต และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสานการทำสวนผสมอาจมีการเกื้อกูลกันจาก กิจกรรมการผลิตบ้าง แต่กลไกการเกิดขึ้นนั้นเป็นแบบเป็นไปเองมิใช่เกิดจาก ความรู้ ความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม การปลูกพืชผักสวนครัวมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของชีวิตประจำวัน เพราะใช้เป็นอาหารในครัวเรือนได้ ถ้าการปลูกมากมีเหลือก็จำหน่ายได้ และสามารถยังยึดเป็นอาชีพหลักได้ ขอแค่มีความขยัน ยึดมั่นในธรรมชาติ

วิธีการปลูกผักสวนครัว

๑.การเตรียมดิน

ผักสามารถปลูกได้ทั้งในพื้นที่ดินโดยตรงหรือหากไม่มีที่ดินเพียงพอก็สามารถปลูกได้ในภาชนะต่าง ๆ ที่มีความลึกตั้งแต่ ๒๐ เซนติเมตร ขึ้นไป เพื่อให้รากสามารถหยั่งลงไปวัสดุปลูกได้ สำหรับความกว้างของภาชนะขึ้นกับชนิดผักที่จะปลูก

๒.การปลูก

การปลูกด้วยเมล็ด สำหรับผักโดยทั่วไป เช่น พริก มะเขือ คื่นช่าย กวางตุ้ง ถั่วฝักยาว และแตงกวา ต้องใช้เมล็ดปลูก การใช้เมล็ดปลูก ทำได้ ๓ วิธีคือ

- การเพาะกลาก่อนแล้วจึงย้ายปลูก สำหรับผักที่เมล็ดมีราคาแพง ต้องการดูแลเอาใจใส่มาก หรือในช่วงที่ปลูกมีฝนตกชุก การเพาะ และย้ายปลูกอาจทำให้ สามารถดูแลต้นกล้าให้แข็งแรงได้ก่อนย้ายปลูกลงในแปลงปลูก

- การหว่านเมล็ดโดยตรงในแปลงปลูก และเมื่อต้นกล้าโตทำการถอน แยกต้นที่แน่นเกินไปออก เพื่อจัด ระยะปลูก และเมล็ดอาจกระจายตัวไม่ดี จะทำให้ผักขึ้นเป็นกระจุก มีวิธีแก้ไขโดยอาจใช้เมล็ดผสมกับทราย และหว่านเมล็ด จะทำให้เมล็ดตกกระจายดีขึ้น

- การปลูกในหลุมปลูกโดยตรง ไซ้กับผักที่มีเมล็ดใหญ่ เช่น ขาวโพด ถั่วฝักยาว แตงกวา หรือผักที่ไซสว่นของรากรับประทาน

ปลูกด้วยส่วนขยายพันธุ์ อื่น ๆ เช่น กิ่ง ต่ น หั ว และไหล เป็นต้น ตัวอย่างเช่น กะเพรา โหระพา แมงลัก เป็นต้น

๓.การดูแลรักษา

การให้น้ำพืชผักเป็นพืชอายุสั้น ระบบรากตื้น ต้องการน้ำสม่ำเสมอ ทุกระยะการเจริญเติบโตต้องให้น้ำทุกวัน แต่ต้องระวังอย่าแฉะหรือมีน้ำขัง เพราะน้ำจะเขาไป แทนที่อากาศในดิน ทำให้รากพืชขาดออกซิเจนและเน่าตายได้ควรรดน้ำในช่วงเช้า - เย็น ไม่ควรรดน้ำตอนแดดจัด

ภาพประกอบการปลูกผักแบบผสมผสาน

ด้านอุตสาหกรรม

นางจันทร์เพ็ญ บุญชุติกากัญจน์

บ้านเลขที่ ๑๐๕ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งดาบ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

ความเป็นมาการทำแร่ดีบุก

การทำเหมืองแร่บนเกาะชวดซึ่งเป็นเหมืองแร่ในยุคแรกๆที่ได้รับสัมปทานจากรัฐมีเจ้าของสัมปทานคือ นายควน สัมฤทธิ์ เป็นเศรษฐีเชื้อสายจีนจากเมืองตะกั่วป่า ซึ่งเดินทางมาพบแหล่งแร่ดีบุกบนเกาะพระทอง จากนั้นจึงเริ่มอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกโดยมีลูกจ้างทั้งที่เป็นชาวจีน คนไทยและชาวเล นอกจากนี้ยังมีเหมืองแร่ของนายจตุ บุญสูง ซึ่งอยู่บริเวณ ทุ่งอุ้นเนื้อ และเหมืองแร่ที่เกาะระ เหมืองแร่ดีบุกทั้งสามแห่งนี้ใช้วิธีการทำแร่แบบ ใช้รางดิน ยังพบว่ามีการทำแร่บริเวณชายหาดและบริเวณป่าโกงกาง โดยใช้เครื่องมือง่ายๆ และไม่ซับซ้อน มีทั้งที่ใช้รางไม้และรางดิน รวมทั้งยังใช้การ "ร่อนแร่" โดยใช้อุปกรณ์ที่ทำจากไม้มีลักษณะคล้าย กะทะห้องต้นที่เรียกว่า "เหลียง" แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่ทำแร่ชายหาดและแร่ป่าโกงกาง ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านซึ่งไม่ได้มีการขอสัมปทานแต่อย่างใด แร่ดีบุกที่แยกออกจากกรวด หิน ดินทราย จะเรียกว่า "เยื่อแร่" เชื้อแร่เหล่านั้นชาวบ้านจะขายให้แก่เจ้าของเหมืองที่ได้รับโควตาสัมปทานหรือพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ ถึงที่เพื่อไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้จะเกิดโรคไข้ทรพิษระบาดแต่การทำเหมืองแร่บริเวณชายหาดและป่าชายเลนดำเนินมาจนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ราวปี พ.ศ.๒๔๘๓) ปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือ ราคาแร่ดีบุกโลกเริ่มตกต่ำ จนทำให้รายได้ของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ได้จากการทำแร่เป็นหลักกระทบกระเทือนอย่างหนักเนื่องจากการดำเนินกิจการเหมืองแร่ไม่คุ้มทุน ทั้งยังส่งผลกระทบต่อชาวบ้านผู้ทำแร่ดีบุก รายย่อยเพราะไม่มีพ่อค้ามารับซื้อแร่เช่นอดีต* ดังนั้นประชาชนบางส่วนที่เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะพระทองจึงเริ่มอพยพไปอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่เพื่อหาช่องทางทำมาหากินรวมทั้งหลบหนีภัยสงครามผลกระทบจากสงครามและราคาแร่ดีบุกตกต่ำนำไปสู่ยุคข้าวยากหมากแพงสร้างความแร้นแค้นให้กับชุมชนเป็นอย่างมากชาวบ้านบางส่วนต้องไปขุดหัวมัน หัวกลอย" มากินประทังชีวิต เนื่องจากข้าวสารราคาแพงมาก ในด้านการทำเหมืองแร่นั้น ระยะเวลาต่อมาได้มีผู้นำเทคนิคการทำเหมืองแร่แบบ "เหมืองดูด" ซึ่งได้แบบอย่างจากเหมืองแร่ที่บ้านน้ำเค็มมาใช้ในการทำแร่ดีบุกกลางทุ่งหญ้า" ทำให้กิจการเหมืองแร่

บนเกาะพระทองกลับมาคึกคักอีกครั้งกับการทำเหมืองแร่ชายหาดและการทำแร่ป่าโกงกางก็ยังคงดำรงอยู่ แต่ส่วนใหญ่ผู้ดำเนินการจะโดยแร่ดีบุกที่ได้จะขายในราคากิโลกรัมละ ๘๐-๑๐๐ บาท"เป็นชาวบ้านทั่วไป ทั้งคนจีนและชาวไทยใหม่มิใช่เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่เช่นเหมืองที่ได้รับสัมปทานโดยใน ๑ น้ำ" จะได้แร่ดีบุกประมาณ ๗-๘ กิโลกรัม แต่บุกที่ได้จะนำไปขายให้แก่เจ้าแก่หรือนายหัวคนจีนเพื่อนำไปขายยังตลาดใหญ่ที่ตลาดย่านยาว อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาต่อมาเมื่อเยื่อแร่เริ่มลดน้อยลง ผู้ประกอบการรายย่อยได้

ปรับเปลี่ยนตัวเองมาทำ "ซีแร่"แทนการทำแร่แบบเดิม ซึ่งซีแร่นี้จะขายได้ในราคา กิโลกรัมละประมาณ ๗๐ สตางค์ - ๑ บาท นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางส่วนได้ไปรับจ้างนายหัว " ซึ่งมีเงินลงทุนสูงทำเหมืองดูบบริเวณกลางทุ่ง ทั้งยังมีเจ้าแก้วหรือนายหัวบางรายออกเงินซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือในการดูแร่ให้กับชาวบ้าน หลังจากได้แร่ดีบุกแล้วก็นำมาขายให้กับเจ้าแก้วผู้ออกทุนให้ ขณะเดียวกันเจ้าแก้วก็จะหักค่าอุปกรณ์ที่ซื้อให้ พร้อมทั้งดอกเบี้ยไปเป็นงวดๆ" อย่างไรก็ตามการทำเหมืองแร่ระยะหลัง (หลังปี พ.ศ.๒๕๑๖) เริ่มประสบปัญหาเนื่องจากปริมาณแร่เริ่มลดน้อยลงทำให้หาแร่ได้ยากขึ้น นอกจากนี้การทำแร่กลางทุ่งก็ทำได้เพียงช่วงฤดูแล้งเท่านั้นเพราะในช่วงฤดูฝน น้ำจะท่วมทุ่งไม่สามารถทำเหมืองแร่ได้ ที่สำคัญราคาแร่ดีบุกตกต่ำทำให้การทำแร่ไม่คุ้มกับค่าลงทุน ดังนั้นชุมชนจึงได้ปรับตัวโดยหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ แต่ปัจจุบันยังมีชาวบ้านบางส่วนยังยึดกับอาชีพการทำแร่ดีบุกอยู่

วัสดุอุปกรณ์

-รางวิดแร่

-กระทะทองดี

-ไม้วิดแร่

-น้ำ

ภาพประกอบการร่อนแร่ดีบุก

ด้านหัตถกรรม

นายสุขسرค์ เกิดดี

บ้านเลขที่ ๑๗ หมู่ที่ ๒ บ้านท่าแป๊ะไย้อย อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

การลอกใบจาก

นายสุขسرค์ เกิดดี ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปี ประกอบอาชีพค้าขาย และ การลอกใบจากเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้ เนื่องจาก ตำบลเกาะพระทองพื้นที่ติดกับทะเล ทำให้มีต้นจากเป็นจำนวนมาก เป็นที่ยอมรับว่า ต้นจากเป็นพืชสำคัญที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเสริมรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี และยังเป็นรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

สำหรับขั้นตอนสำคัญในการผลิตใบจาก ประกอบด้วย

๑. นำเอาทางจากมาทำการสับเพื่อแยกเฉพาะใบจาก
๒. นำใบมาทำการลอกแล้วนำไปตากแดด หรือ อีกวิธีคือนำใบจากไปตากแดดก่อนแล้วนำมาลอก
๓. เมื่อทำการลอกเสร็จแล้วยังไม่แห้งก็จะนำไปอบ ซึ่งวิธีการนี้มักจะทำให้ช่วงฤดูฝน แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูแล้งแดดดีก็ใช้วิธีการตากแดดจะทำให้ใบจากแห้งและมีกลิ่นหอมมากกว่า
๔. หลังจากทีลอกใบจากแล้วนำมาเรียงเป็นแผ่นๆซ้อนกัน หรือเรียงให้เป็นตับ แล้วนำเชือกมามัดไว้เป็นข้อ ๆ หลังจากนั้นก็สับให้เป็นท่อน ๆ
๕. แล้วนำมาบรรจุใส่ถุง เพื่อจัดจำหน่าย

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นางนิตชา ลิ้มสกุล

บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ที่ ๒ บ้านท่าแป๊ะไยย์ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

กะปิป่าดา

การทำกะปิเคยของตำบลเกาะพระทอง จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นต้นไป เนื่องจากบริเวณชายฝั่งทะเลจะมีตัวเคยเข้ามาแถบน้ำตื้นมากมาย จนกระทั่งบางครั้งในตอนเย็นจะมองเห็นว่าทะเลบริเวณน้ำตื้นมีสีออกชมพู ส่วนเครื่องมือในการจับตัวเคยนั้น ส่วนใหญ่ใช้ตาข่ายไนลอนสีฟ้านำมาเย็บเป็นถุงอวน เคยที่จับได้ก็จะเรียกต่างกันไป (เคยรุนหัว) อยู่ในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ การเก็บตัวเคยน้ำสองนี้ใช้วิธีรุนเคย จึงมีลูกปลาชนิดต่างๆ ปะปนอยู่ค่อนข้างมากในตัวเคยที่รุนได้ กะปิที่ได้มีราคาปานกลาง ทำได้ทั้งน้ำพริกและแกงเผ็ด กะปิทำจากตัวเคย หรือ กุ้งเคย เป็นสัตว์ทะเลชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้ายกุ้งแต่ตัวเล็กกว่า และไม่มีกรีแหลมๆ ที่บริเวณหัว เหมือนกุ้ง ตัวสีขาวใส มีตาสีดำ อาศัยอยู่ตามบริเวณผิวทะเล

วิธีทำกะปิ

- หลังจากชาวประมงจับกุ้งเคยได้แล้วจะใช้ตะแกรงตาถี่ๆ หรือตระกร้าพลาสติกกรองตัวเคย โดยจะใช้น้ำทะเลทำความสะอาดเพื่อให้เคยคงความสด ไม่ตาย และไม่เสียรสชาติที่ดีของกะปิ ซึ่งตัวเคยละเอียดจะลอดตะแกรงลงไปอยู่ข้างล่าง เหลือเศษใบไม้ เคยหยาบ และสิ่งที่ไม่ต้องการอยู่ข้างบน
- นำเคยสดที่ได้ไปคลุกเคล้ากับเกลือ ในอัตราส่วนเท่าไหนแล้วนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยทั่วไปจะเป็นอัตราส่วนเกลือ ๑ ส่วนต่อเคย ๑๐ ส่วน หรือเกลือ ๑ ส่วนต่อเคย ๑๒ (ถ้าไม่ต้องการเค็มจัด) หลังจากนั้นก็นำไปพักไว้โดยใส่ในภาชนะที่มีช่องระบาย เช่น ตะกร้าหรือห่อด้วยอวนตาถี่แล้วทับด้วยวัสดุหนัก ๆ เพื่อให้ น้ำออกไปบางส่วน ทิ้งไว้ ๑-๒ คืน (เรียกว่าการเกรอะ)
- นำเคยที่ผ่านกันหมักกับเกลือแล้วไปตากแดดจัด โดยสามารถทำได้ ๒ วิธีคือ
  - ตากแห้ง โดยใช้ตะแกรงถี่ ๆ หรืออวนรองใต้เคย เพื่อให้ น้ำหยดลงด้านล่างได้
  - ตากเปียก จะนำไปตากบนผ้าพลาสติกหรือผ้าฝ้ายซึ่งวิธีนี้คุณค่าทางอาหารของเคย จะไม่สูญเสียไปกับน้ำเหมือนการตากแห้งหมั่นกลับเอาข้างล่างขึ้น ตากแดดจัด ๒-๓ วันให้เคยแห้งให้มีความชื้นอยู่บ้างไม่ต้องแห้งสนิทก็ได้
- นำเคยที่ตากแดดเรียบร้อยแล้วไปตำ บดหรือโม่ให้ละเอียด

๕. นำเคยที่ไม่แล้วมาอัดใส่ภาชนะหมัก เช่น โห้ โอ่งดินเผา หรือถังพลาสติก ให้แน่นพยายามไม่ให้มีช่องว่างระหว่างเนื้อกะปิ เพราะจะทำให้เนื้อกะปิทำปฏิกิริยากับอากาศแล้วเกิดกลิ่นหืนที่ไม่พึงประสงค์ หลังจากอัดแล้วปิดฝาภาชนะให้แน่นหนาทั้งแมลงและหนอน ระยะเวลาในการหมักจะใช้เวลาเป็นเดือน ๆ ๓-๕

๖. หลังจากหมักได้ที่ก็จะนำกะปิเคยที่ได้มาบรรจุในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท สามารถจำหน่ายและเก็บไว้ใช้ได้นาน แต่ถ้าไม่บรรจุก็สามารถนำไปแช่เย็นหรือเก็บไว้ในที่ร่มที่มีฝาปิดเพื่อป้องกันแมลงมารบกวน

วัสดุอุปกรณ์

-ที่รูนกึ่ง

-ครก/สาก

-เกลือ

-แผงตาก

-น้ำทะเล

-ตะกร้า

ผ้าสำหรับตาก

ภาพประกอบกะปิป่าดา

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นางจาบ ขอสกุล

บ้านเลขที่ ๘๘/๒๗ หมู่ที่ ๔ บ้านปากจก อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

กะปิป่าจาบ

การทำกะปิเคยของตำบลเกาะพระทอง จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นต้นไป เนื่องจากบริเวณชายฝั่งทะเลจะมีตัวเคยเข้ามาแถบน้ำตื้นมากมาย จนกระทั่งบางครั้งในตอนเย็นจะมองเห็นว่าทะเลบริเวณน้ำตื้นมีสีออกชมพู ส่วนเครื่องมือในการจับตัวเคยนั้น ส่วนใหญ่ใช้ตาข่ายไนลอนสีฟ้านำมาเย็บเป็นถุงอวน เคยที่จับได้ก็จะเรียกต่างกันไป (เคยรุนหัว) อยู่ในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ การเก็บตัวเคยน้ำสองนี้ใช้วิธีรุนเคย จึงมีลูกปลาชนิดต่างๆ ปะปนอยู่ค่อนข้างมากในตัวเคยที่รุนได้ กะปิที่ได้มีราคาปานกลาง ทำได้ทั้งน้ำพริกและแกงเผ็ด กะปิทำจากตัวเคย หรือ กุ้งเคย เป็นสัตว์ทะเลชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้ายกุ้งแต่ตัวเล็กกว่า และไม่มีกรีแหลมๆ ที่บริเวณหัว เหมือนกุ้ง ตัวสีขาวใส มีตาสีดำ อาศัยอยู่ตามบริเวณผิวทะเล

วิธีทำกะปิ

๑. หลังจากชาวประมงจับกุ้งเคยได้แล้วจะใช้ตะแกรงตาถี่ๆ หรือตระกร้าพลาสติกตาถี่ร่อนตัวเคย โดยจะใช้น้ำทะเลทำความสะอาดเพื่อให้เคยคงความสด ไม่ตาย และไม่เสียรสชาติที่ดีของกะปิ ซึ่งตัวเคยละเอียดจะลอดตะแกรงลงไปอยู่ข้างล่าง เหลือเศษใบไม้ เคยหยาบ และสิ่งที่ไม่ต้องการอยู่ข้างบน
๒. นำเคยสดที่ได้ไปคลุกเคล้ากับเกลือ ในอัตราส่วนเท่าไร่แล้วนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยทั่วไปจะเป็นอัตราส่วนเกลือ ๑ ส่วนต่อเคย ๑๐ ส่วน หรือเกลือ ๑ ส่วนต่อเคย ๑๒ (ถ้าไม่ต้องการเค็มจัด) หลังจากนั้นก็นำไปพักไว้โดยใส่ในภาชนะที่มีช่องระบาย เช่น ตะกร้าหรือท่อด้วยอวนตาถี่แล้วทับด้วยวัสดุหนัก ๆ เพื่อให้ให้น้ำออกไปบางส่วน ทิ้งไว้ ๑-๒ คืน (เรียกว่าการเกรอะ)
๓. นำเคยที่ผ่านกันหมักกับเกลือแล้วไปตากแดดจัด โดยสามารถทำได้ ๒ วิธีคือ
  - ตากแห้ง โดยใช้ตะแกรงถี่ ๆ หรืออวนรองใต้เคย เพื่อให้ให้น้ำหยดลงด้านล่างได้
  - ตากเปียก จะนำไปตากบนผ้าพลาสติกหรือผ้ายางซึ่งวิธีนี้คุณค่าทางอาหารของเคย จะไม่สูญเสียไปกับน้ำเหมือนการตากแห้งหมักแล้วเอาข้างล่างขึ้น ตากแดดจัด ๒-๓ วันให้เคยแห้ง(ให้มีความชื้นอยู่บ้างไม่ต้องแห้งสนิท)ก็ใช้ได้
๔. นำเคยที่ตากแดดเรียบร้อยแล้วไปตำ บดหรือโม่ให้ละเอียด

๕. นำเคยที่ม่แล้วมาอัดใส่ภาชนะหมัก เช่น โถ โอ่งดินเผา หรือถังพลาสติก ให้แน่นพยายามไม่ให้มีช่องว่างระหว่างเนื้อกะปิ เพราะจะทำให้เนื้อกะปิทำปฏิกิริยากับอากาศแล้วเกิดกลิ่นหืนที่ไม่พึงประสงค์ หลังจากอัดแล้วปิดฝาภาชนะให้แน่นหนาทั้งแมลงและหนอน ระยะเวลาในการหมักจะใช้เวลาเป็นเดือน ๆ ๓-๕

๖. หลังจากหมักได้ที่ก็จะนำกะปิเคยที่ได้มาบรรจุในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท สามารถจำหน่ายและเก็บไว้ใช้นาน แต่ถ้าไม่บรรจุก็สามารถนำไปแช่เย็นหรือเก็บไว้ในที่ร่มที่มีฝาปิดเพื่อป้องกันแมลงมารบกวน

วัสดุอุปกรณ์

-ที่รูดกุ้ง

-ครก/สาก

-เกลือ

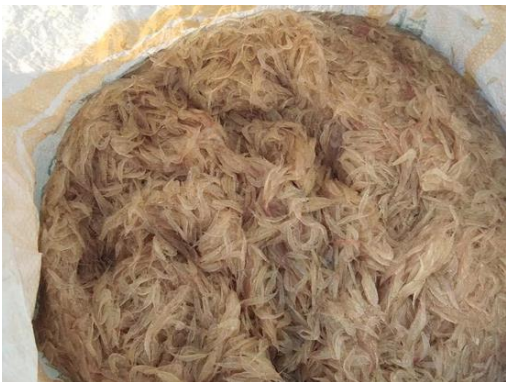
-แผงตาก

-น้ำทะเล

-ตะกร้า

ผ้าสำหรับตาก

ภาพประกอบกะปิป่าจาบ

ด้านหัตถกรรม

.นางสาววิไลรัตน์ น้ำเพชร

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งดาบ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

ทำเครื่องใช้จากวัสดุท้องถิ่น

วัสดุท้องถิ่นหมายถึง วัสดุที่มีในท้องถิ่น สามารถนำมาผลิตหรือประดิษฐ์เป็นสิ่งของต่างๆ ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะเป็นที่นิยมยอมรับในพื้นที่นั้นๆ แต่การไปมาหาสู่เดินทางค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากัน ทำให้เกิดการกระจายตัวของสินค้า วัสดุท้องถิ่น ให้แพร่หลาย ไปในภูมิภาคต่างๆ จึงพบว่า วัสดุท้องถิ่น จะขายกันในพื้นที่ ดั้งนั้น วัสดุท้องถิ่น จริงมักเป็นวัสดุที่มีมาก หาง่าย ราคาถูก เป็นสำคัญ การนำวัสดุที่มีในท้องถิ่น มาใช้ประดิษฐ์ หรือผลิตเป็นสินค้ารูปแบบต่างๆ จะก่อให้เกิดงานหลากหลาย ด้าน ในท้องถิ่น การนำวัสดุท้องถิ่นมาดัดแปลง สร้างสรรค์เพื่อสร้างสิ่งใช้สอย สนองความต้องการใน ครอบครัวของตนเอง จากนั้นขยายวงไปยังครอบครัวอื่น จนกลายเป็นระดับท้องถิ่น ในภูมิภาค และระดับชาติ เป็น ระบบการผลิตเบื้องต้นใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น การผลิตระดับครัวเรือน พัฒนาเป็นการผลิตระดับอุตสาหกรรม จัดว่าเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจเครื่องใช้จาก ทรัพยากรธรรมชาติ ภายในท้องถิ่นและการนำทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นเกาะพระทอง แล้วพบว่า ทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีมากมาย เลยมีการคิดค้นออกแบบต่างๆ การออกแบบงานประดิษฐ์ เป็นการสร้างรูปลักษณ์ของชิ้นงาน โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการออกแบบและนำมาใช้ ทำให้การออกแบบชิ้นงานนั้นมีคุณค่าและน่าสนใจ

ประโยชน์ของงานประดิษฐ์

๑. เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากแต่ละคนใช้เวลาว่างต่างกัน เช่น บางคนชอบกีฬา เล่นดนตรี หรืออ่านหนังสือ แต่บางคนมีความสุขในการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ประดิษฐ์มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองแล้ว ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ถ้าใช้วัสดุที่อยู่ในบ้านมาประดิษฐ์ผลงาน โดยไม่ต้องซื้อหาให้สิ้นเปลือง

๒. ผลงานจากงานประดิษฐ์มีประโยชน์ใช้สอยได้หลายอย่าง เช่น เป็นของเล่น ของใช้ หรือเป็น เครื่องประดับ ตกแต่งบ้านเรือนและร่างกาย นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นของขวัญ ของที่ระลึกในโอกาสต่างๆ เพื่อแสดง

ความมีน้ำใจจากผู้ประดิษฐ์ต่อผู้รับ ซึ่งจะทำให้ของขวัญชิ้นนั้น มีคุณค่า และมีความหมายแก่ผู้รับมากกว่า ของที่ซื้อมาอีกด้วย ๓.๓ มีประโยชน์ในด้านการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ประดิษฐ์ ซึ่งจะส่งผลให้อารมณ์ดีและมีความสุขในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน

๓. มีประโยชน์ในการสร้างสมาธิ ทำให้ประดิษฐ์มีจิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน เพราะมีใจจดจ่อเกี่ยวกับการ สร้างผลงาน เพื่อต้องการเห็นผลงานสำเร็จโดยเร็ว

๔. มีประโยชน์ในการรักษาวัฒนธรรมประเพณี อันดีงามที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น การประดิษฐ์ พานพุ่มบายศรี มาลัย ผักและผลไม้แกะสลัก กระทง ใบตอง เป็นต้น

๕. มีประโยชน์ต่อการสร้างทักษะฝีมือในการประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาไปสู่การนำผลงานออกจำหน่าย เสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวในเวลาว่าง และเป็นแนวทางในการประกอบเป็นอาชีพหลักได้

๖. มีประโยชน์ต่อการฝึกการวางแผนการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่ว่าจะป็นสมาชิกใน ครอบครัวหรือเพื่อร่วมงาน

๗. เพิ่มคุณค่าของวัสดุ เช่น เศษวัสดุ วัสดุท้องถิ่นและอื่นๆ ทำให้มีคุณค่าประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

๘. สร้างความแปลกใหม่จากที่มีอยู่เดิม ทำให้ไม่ซ้ำแบบเดิม มีการปรับปรุงและดัดแปลง ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

ภาพประกอบทำเครื่องใช้จากวัสดุท้องถิ่น

ด้านเกษตรกรรม

นายมานิตย์ เกิดเจริญ

บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

การปลูกผักในถัง

การเลือกผักที่จะปลูก การเลือกผักที่จะปลูกมีความสำคัญมาก นอกจากจะเลือกผักที่ปลูกให้เหมาะสมกับกระถางปลูกแล้ว ควรเลือกปลูกผักที่มีการใช้บริโภคภายในครอบครัวเป็นประจำทุกวันก่อน เพราะจะทำให้ผักที่ปลูกนั้นได้รับความสนใจ และมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก และนอกจากผักที่นิยมบริโภคภายในครอบครัวแล้วควรเลือกปลูกผักที่สมาชิกในครอบครัวชอบรับประทานด้วย เพราะจะทำให้ผักนั้นได้รับความสนใจจากสมาชิกในครอบครัวตามไปด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเลือกผักมีความสำคัญ ไม่ควรปลูกผักที่ไม่มีผู้บริโภคเพราะจะทำให้ผักที่ปลูกนั้นไม่คุ้มค่าผักที่ปลูกในกระถางสามารถทำการดูแลรักษาได้ง่าย โดยคอยรดน้ำให้ดินในกระถางในมีความชุ่มชื้นสม่ำเสมอ กำจัดวัชพืช พรวนดิน และใส่ปุ๋ยหากผักมีเจริญเติบโตไม่ดี และควรเปลี่ยนดินเมื่อมีการปลูกผักในครั้งต่อไป หรือปลูกผักชนิดใหม่ในกระถางเดิม ถ้าหากที่ที่วางกระถางอยู่ผักที่ปลูกได้รับแสงไม่เพียงพอ สามารถย้ายกระถางไปวางไว้ในที่มีแสงเพียงพอได้

ข้อดีในการปลูกผักในกระถางมีดังนี้

- ประหยัดพื้นที่ในการปลูก
- สามารถ เคลื่อนย้าย จัดวาง ปรับเปลี่ยนตำแหน่งกระถางผักได้
- สะดวกต่อการดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิต
- สามารถนำผักที่ปลูกในกระถางไปวางตกแต่งในสวนหย่อม หรือจัดเป็นสวนประดับได้

ขั้นตอนการปลูกผักในกระถางการเตรียมอุปกรณ์ สามารถใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน เช่น กะละมัง, กระถาง, ยางรถยนต์, ถังน้ำ ฯลฯ หากกระถางหรือภาชนะใดมีสารปนเปื้อน พวกน้ำมัน หรือพวกสารเคมีต่างๆ ให้ทำความสะอาดก่อนที่จะนำมาใช้ และให้จัดตกแต่งกระถาง หรือภาชนะที่จะนำมาใช้ปลูกผัก เช่น ตัดปากตัดกัน หรือทำขอบเพื่อให้กระถางคงทน และสวยงาม การเลือกกระถางปลูก ต้องเลือกให้เหมาะสมต่อผักที่จะปลูก กล่าวคือผักที่มีระบบรากลึก ควรปลูกในกระถางที่มีความลึก ผักที่มีระบบรากตื้นเหมาะกับกระถางที่มีความตื้นไม่มาก

การดูแลรักษาผักในกระถาง ผักที่ปลูกในกระถางสามารถทำการดูแลรักษาได้ง่าย โดยคอยรดน้ำให้ดินในกระถางในมีความชุ่มชื้นสม่ำเสมอ กำจัดวัชพืช พรวนดิน และใส่ปุ๋ยหากผักมีเจริญเติบโตไม่ดี และควรเปลี่ยนดินเมื่อมีการปลูกผักในครั้งต่อไป หรือปลูกผักชนิดใหม่ในกระถางเดิม ถ้าหากที่ที่วางกระถางอยู่ผักที่ปลูกได้รับแสงไม่เพียงพอ สามารถย้ายกระถางไปวางไว้ในที่มีแสงเพียงพอได้การเก็บเกี่ยว สำหรับผักที่ปลูกในกระถางหากเป็นผักที่บริโภคในส่วนของใบ ให้เก็บใบล่างไปก่อน เหลือยอดบนไว้ให้เจริญต่อไป ถ้าเป็นผักที่ใช้ส่วนยอดอ่อนบริโภค ควรเลือกเก็บเฉพาะยอดเท่านั้น จะทำให้ผักมีการแตกยอดอ่อนเจริญเติบโตให้เราได้ใช้บริโภคอีก เช่น สะระแหน่, กะเพรา, โหระพา ฯลฯ

ภาพประกอบการปลูกผักในถัง

ด้านการแพทย์ไทย

นางละออ กล้าทะเล

บ้านเลขที่ ๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

การนวด

การนวดนับเป็นส่วนสำคัญของการแพทย์แผนไทย กล่าวกันว่าภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทยนั้นสืบทอดกันมาช้านาน เริ่มขึ้นจากภายในครอบครัว ภรรยา นวดให้สามี ลูกหลาน นวดให้พ่อ แม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย มีการใช้มือ ศอก เข่า และเท้า นวดให้กันหรือนวดตนเองโดยจะเน้นในลักษณะการกด การคลึง การบีบ การตัด การดึง และการอบ ประคบ ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อ "นวดแผนโบราณ" ต่อมาจึงมีการคิดอุปกรณ์ในการนวดเพื่อช่วยให้ใช้น้ำหนักได้มากขึ้น เช่น กะลา เบ้า ไม้กดหลัง นมสาวหรือนมไม้ รวมถึงการใช้ลูกประคบและอบสมุนไพรเพื่ออาศัยความร้อนจากไอน้ำร้อนหรือสมุนไพรช่วยในการบำบัดอาการ จากการนวดเพื่อช่วยเหลือคนในครอบครัว ได้พัฒนาจนเกิดความชำนาญเป็นที่รู้จักในแวดวงเพื่อนบ้านและคนในชุมชน กระทั่งกลายเป็นอาชีพหมอนวดในที่สุด

ภาพประกอบการนวด

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

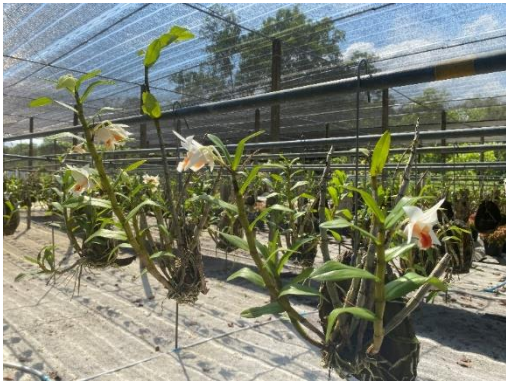
นายชัยยุทธ ลิ้มสมบูรณ์

บ้านเลขที่ ๘๓ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งดาบ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้

เกาะพระทองมีพันธุ์กล้วยไม้สวยงามเป็นที่น่าสนใจอยู่ในป่าตามธรรมชาติเป็นจำนวนมากมาแต่อดีต เนื่องจากสภาพพื้นที่บนเกาะ เอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามและสืบพันธุ์ของกล้วยไม้ เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันพบว่ากล้วยไม้ป่าจำนวนมาก เช่น หางช้าง ดอนมาลี ฯลฯ มีปริมาณลดลง มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ทำให้กล้วยไม้ซึ่งเป็นพืชอิงอาศัย เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีที่อยู่อาศัยและอีกสาเหตุหนึ่งมาจากมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากกล้วยไม้ป่ามีกลิ่นหอม และมีลักษณะดอกที่สวยงาม ถ้ามีการ ลักลอบออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการปลูกทดแทน จะทำให้กล้วยไม้ป่า เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ได้ ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหาวิธีการอนุรักษ์ และขยายพันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้ซึ่ง เทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการขยายพันธุ์พืชให้ได้จำนวนมากใน ระยะเวลาอันสั้น สามารถสร้างผลผลิตให้ได้ปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งเป็นการช่วยให้เกิดการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเกาะพระทองได้อีกทางหนึ่ง

ภาพประกอบการเพาะพันธุ์กล้วยไม้

ภาพประกอบการลอกใบจาก

ด้านอื่นๆ

นายมานิตย์ เกิดเจริญ

บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา พิธีกรรม (พ่อตาหินกอง)

พ่อตาหินกอง ชื่อของเกาะนี้มาจากเรื่องเล่าที่ชาวเกาะรู้จักและเชื่อถือไม่ว่าจะเป็น มอ แกลน มอแกน ไทยและจีน ชายหาดยาวเหยียดที่โอบล้อมทะเลระหว่างหมู่บ้านทุ่งดาบและหมู่บ้านปากจกมาสิ้นสุดตรงเว้งหินเล็กๆ ที่มีปะการัง มีถ้ำอยู่ที่แนวโขดหิน มีเรื่องเล่าในถ้ำมีพระพุทธรูปทองประดิษฐานอยู่ ทั้งยังมีทรัพย์สมบัติ เทพพิทักษ์สมบัติ นาคนงแดง มีคนชื่อแป๊ะเต็งซึ่งบังเอิญตกลงไปในถ้ำแล้วเสียชีวิต จึงกลายเป็นภูตผีเฝ้าถ้ำ เรื่องเล่าว่ามีศาลอยู่ที่ปลายเว้ง ตามความเชื่อของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ปลายสุดของแผ่นดิน จะได้รับการปกป้องรักษาโดยวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นภูตผีของสรรพสัตว์ นักเดินเรือที่ผ่านมายังศาลนี้ต้องมาสักการะเสมอ หลีกจากเกิดสึนามิ วิญญาณพ่อตาหินกองก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น มีหมอผีคนหนึ่งมารับวิญญาณนี้ได้ และตามวิญญาณนี้ไป หมอผีคนนี้เป็นคนไทยที่แต่งงานกับหญิงมอแกลน และอาศัยอยู่ ข้างศาลของหมู่บ้านท่าแป๊ะไยย ศาลนี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ศาลมอแกลนเพื่อบูชาบรรพบุรุษ ศาลที่อุทิศให้กับพ่อตาหินกอง และสุดท้ายคือ ส่วนที่เป็นหัวเรือที่พังแล้วหลังการใช้งานมานาน

นี่คือเรื่องเล่าเมื่อ ๒๕๒๕

มีกองหินประหลาดอยู่บนชายหาดไม่ไกลจากบ้านปากจกชาวบ้านพากันคิดว่าคงจะมีสมบัติอยู่ที่กองหินเหล่านั้นไม่นานก็มีชาวมุสลิม ๑๓ คน เดินทางโดยเรือลำใหญ่ พวกเขาประกอบพิธีกัน ชาวมุสลิมสามคนแต่งกายชุดขาวไปที่กองหินนั้นและจุดระเบิด ผู้ที่เห็นเหตุการณ์เล่าว่า มีงูตัวเล็กๆ โผล่ขึ้นมาจากหิน หนึ่งในพวกมุสลิมจึงสับงูขาดสองท่อน ท่อนหนึ่งกลายเป็นสีทอง แต่หลังจากนั้นไม่นานชาวมุสลิมทั้งสิบสองคนได้เสียชีวิต คนรอดชีวิตมีเพียงคนเดียวก็เดินทางกลับบ้านไป ไม่มีใครพบพระพุทธรูปทองคำและไม่มีใครรู้เลยว่าชาวมุสลิมพวกนั้นได้พบพระพุทธรูป

หรือไม่ ชาวบ้านปากจกเชื่อว่า มีวิญญาณของชายคนหนึ่งสิงสถิตอยู่ใกล้กองหินนั้น เขาสามารถที่จะบันดาลทั้งความสุขและความทุกข์ให้แก่มนุษย์ เราจึงเรียกสถานที่นี้ว่า พ้อตาทินกอง

ขุนทะเล ความเชื่อเรื่องขุนทะเล (คนไทยเรียกว่า ขุนหาญ) วิญญาณที่สำคัญที่สุดในท้องทะเล ขุนทะเลมีอิทธิฤทธิ์ควบคุมได้ทั้ง ดิน น้ำ ลม ไฟ สี่ธาตุหลักของชีวิต นอกจากนี้ คนที่เชื่อเรื่องขุนทะเล บางครั้งเรียกขุนทะเลว่า อัลลอ หรือเทพเจ้าปกปักรักษาท้องทะเล ขณะเดินเรือ จะต้องทำพิธีสักการะขุนทะเล เสียก่อนเพื่อจะได้ไม่เกิดอันตรายขณะเดินทางขุนทะเลมีหน้าที่ดูแลทั้งผืนดินและท้องทะเลและยังรวมถึงสิ่งอื่นๆ และเทพองค์อื่นด้วย

แป๊ะเต็ง ที่บ้านปากจก ยังมีคนที่เชื่อเรื่อง แป๊ะเต็งชายจีนแก่ๆที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้คนรู้ว่าวิญญาณเขายังวนเวียนอยู่ เช่นเดียวกับแป๊ะไย้ย ที่ท่าแป๊ะไย้ย แป๊ะเต็ง ในภาษาจีนหมายถึง ตาแป๊ะแก่ แป๊ะเต็ง คือวิญญาณสวมชุดสีดำอาศัยอยู่ที่ศาลในหมู่บ้านปากจก เขาคือเจ้าที่และมีอิทธิฤทธิ์ควบคุมลม ถ้าเกิดพายุขึ้น ชาวบ้านต้องนำของไปสักการะและขอให้ลมสงบ

แม่ย่านาง วิญญาณหัวเรือที่ผู้คนในทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้การเคารพบูชา เราเรียกว่าแม่ย่านาง มอแกลนไม่ได้ถือว่าย่านางเป็นบุคคลหรือเป็นชื่อเฉพาะ แต่ถือเป็นสถานที่ที่นางอาศัยอยู่ก็คือ หัวเรือ หรือ โอดี้ก ก่าบาง ชาวมอแกลนก็นับถือแม่ย่านางจนมาถึงปัจจุบันนี้

ภาพประกอบความเชื่อ ประเพณี ศาสนา พิธีกรรม

ด้านหัตถกรรม

นายเชมทัต เรืองนุ่น

บ้านเลขที่ ๗๕/๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

การทำผ้ามัดย้อม

มนุษย์รู้จักนำเอาฝ้าย ปอ และไหม มาทอเป็นผืนผ้าสำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่มร่างกายเป็นเวลานานแล้ว โดยเฉพาะในประเทศไทยได้พบหลักฐานว่าคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์รู้จักทอผ้าใช้แล้ว ตั้งแต่ยุคหินใหม่ถึงยุค

โลหะ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว โดยพบหลักฐาน เช่น การพบแหล่งดินเผาสำหรับปั่นเส้นด้าย การพบ

เข็มเย็บผ้าทำด้วยกระดูกสัตว์หินทูปผ้าเปลือกไม้และการพบเศษผ้าฝ้ายและผ้าไหมติดอยู่กับกำไลและขวานสำริด

เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและการพัฒนาด้านผ้าอันเก่าแก่ของประเทศไทย

การย้อมผ้าก็เช่นเดียวกัน มีการย้อมสีผ้ามานานแล้วโดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันออกไกล ได้แก่ ประเทศ

อินเดีย จีนและอียิปต์ที่ประเทศอียิปต์พบหลักฐานจากเสื้อผ้าที่ขุดพบในหลุมฝังศพโบราณใต้พีระมิด เสื้อผ้าเหล่านั้นมีสีและลวดลายหลายจุด ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการแสดงถึงวิธีการตกแต่งผ้าด้วยการใช้สีการย้อมสีในยุคแรกมี

การสกัดสีมาจากธรรมชาติเช่น ใช้ส่วนใบ ลำต้น เปลือก ผล หัวและรากของพืช มาสกัดเป็นสีจากแมลงที่มีสีต่าง ๆ ส่วนการคิดค้นและผลิตสีสังเคราะห์เป็นครั้งแรกเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดย Perkin นักเคมีชาว

เยอรมัน

เทคนิคมัดย้อมเป็นกรรมวิธีการย้อมผ้าให้เกิดลวดลายวิธีหนึ่งที่มีวิธีทำที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมากนัก ใคร ๆ ก็สามารถทำได้มัดย้อม เป็นการทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในลักษณะของการทำให้ต่าง (Resist Dyeing)

คือการเอาวัสดุหรืออุปกรณ์อย่างหนึ่งมาปิดบังส่วนใดส่วนหนึ่งของผืนผ้า เพื่อให้สีแทรกซึมไปในผืนผ้า

ได้โดยสะดวกโดยวิธีการมัด ผูก บิด เน่า หรือกดทับผิวหนังที่จะใช้ตรงส่วนนั้นเพื่อให้เกิดรอยต่างขึ้น ลักษณะของ

การทำผ้ามัดย้อมจะแตกต่างกับการทำผ้าบาติก โดยผ้าบาติกจะใช้เทียนเขียนบนผิวหนังเพื่อกันไม่ให้ซึมเข้าไปได้ การย้อมสีของการทำผ้ามัดย้อมสามารถใช้สีได้หลายประเภท สามารถย้อมได้ทั้งสีใช้ความร้อน และสีย้อมเย็น

ภาพประกอบการทำผ้ามัดย้อม

ภาพประกอบการทำผ้ามัดย้อม

ด้านประเพณี

งานประเพณีลอยเรือมอแกนเกาะสุรินทร์

งานประเพณีลอยเรือ เป็นประเพณีของชาวเลเผ่ามอแกน ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณ เกาะสุรินทร์ จัดขึ้นในช่วงประมาณเดือนเมษายน – พฤษภาคมของทุกปี ที่บริเวณหมู่บ้านชาวเลบนเกาะสุรินทร์ใต้ เป็นประเพณีการประกอบพิธีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ (เหนียะเอนหล่อโปง) ในระหว่างนี้ชาวเผ่ามอแกนจะหยุดการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในงาน ในวันงานจะมีการเข้าทรง การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ การเสี่ยงทาย การเล่นดนตรี การร่ายรำและการลอย “กำบาง” ซึ่งถือว่าเป็นการลอยความทุกข์และโรคร้ายไข้เจ็บให้พ้นไปจากครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ยังมีชาวเผ่ามอแกนจากที่อื่นๆ ในแถบใกล้เคียงเดินทางมาร่วมงานด้วย เพื่อมาทำพิธีเช่นสรวงบูชาวิญญาณบรรพบุรุษให้ช่วยปกป้องคุ้มครองพวกตน

ชาวเลถือว่าการลอยเรือเป็นประเพณีสำคัญที่สุดในรอบปี นิยมจัดขึ้นปีละ ๒ ครั้งๆ ละ ๓ วัน คือในวันขึ้น ๑๔, ๑๕ ค่ำ และแรม ๑ ค่ำ ของเดือน ๖ กับเดือน ๑๑ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูมรสุม ส่วนวันลอยเรือชาวเลบางแห่งจะพากันไปเซ่นไหว้ผีหมู่บ้านก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนในการต่อเรือพิธี หรือ ปลาจึก ซึ่งทั้งหมู่บ้านจะต่อกันเพียงลำเดียว ไม้ที่ใช้ต่อเรือจะเป็นไม้เนื้ออ่อน ส่วนมากนิยมใช้ไม้ระกำ โดยเรือปลาจึกจะมีขนาดกว้าง ๒ ฟุต ยาวประมาณ ๖ ฟุต ตกแต่งลวดลายอย่างสวยงาม ใบเรือทำจากผ้าดิบ และยังมีการแกะสลักไม้ระกำเป็นนายท้ายเรือ พายนำเครื่องใช้ประจำวัน อาทิ มีด ครก เสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ ใส่ไปในเรือด้วย จากนั้นเมื่อทำการต่อเรือเสร็จแล้ว ในตอนค่ำ ผู้นำครอบครัวจะนำตุ๊กตาที่แกะสลักเป็นรูปคนโดยแกะจากไม้ระกำ ตามจำนวนสมาชิกของครอบครัว พร้อมทั้งตัดเล็บมือ เล็บเท้า เส้นผมของทุกคนในบ้าน ตลอดจนของแห้ง เช่น กะปิ เกลือ หมาก พลู ที่เตรียมมาใส่ลงไปในเรือด้วย

สำหรับการลอยเรื่อนั้น ในตอนค่ำจะมีหนุ่มสาวชาวเล ร่วมกันเต้นรำวง ร้องรำร้องแฉ่งกันอย่างครึกครื้นสนุกสนานจนกระทั่งถึงรุ่งสางของวันใหม่ จากนั้นก็จะมีการนำเรือปลาจึกปล่อยลงกลางทะเล เมื่อแน่ใจว่าเรือได้ลอยหายลับไปแล้ว จึงเป็นอันว่าเสร็จพิธีกรรมหลัก

หลังจากนั้นพวกผู้ชายจะเข้าป่าไปหาไม้มาทำเป็นรูป ไม้กางเขนจำนวน ๗ อัน ที่ปลายไม้ทั้งสองด้านติดใบกะพ้อ นำไปปักเรียงเป็นแถวตามแนวตั้งจากบกออกสู่ทะเลตรงบริเวณที่วางเรือพิธี ไม้นี้ชาวเล เรียกว่า กายูฮ่าปัด เป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ คอยปัดรังควาญไม่ให้สิ่งอัปมงคลกลับเข้ามาในหมู่บ้านอีก ชาวบ้านจะปักไม้นี้ไว้จนถึงเช้าวันรุ่ง จึงถอนออกไปปักใหม่เป็นแนวนอนยาวตลอดตั้งแต่หัวหมู่บ้านจนถึงท้ายหมู่บ้าน เป็นอันเสร็จพิธีลอยเรือ บรรดาพี่น้องชาวเลจากที่ต่างๆ ที่สนุกสนานรื่นเริงกันมาหลายวันก็ถึงคราวต้อง เลิกกรา รอนจนกว่าพิธีลอยเรือในครั้งหน้าจะเวียนมาบรรจบอีกวาระหนึ่งจึงถอนไม้ก่ายูฮ่าปัดถอนเก่าออก เพื่อนำท่อนใหม่มาปักแทน

ภาพประกอบประเพณีลอยเรือมอแกนเกาะสุรินทร์

ภาพประกอบประเพณีลอยเรือมอแกนเกาะสุรินทร์

ด้านศิลปกรรม

รองเง็ง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในกลุ่มชาติพันธุ์มลายู ที่สื่อถึงการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว นิยมแพร่หลายในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ตลอดจนในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ถือเป็นวัฒนธรรมร่วมทางด้านการแสดงพื้นบ้านในภาคพื้นคาบสมุทรมาลายูที่นิยมแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน โดยแต่ละพื้นที่มีรูปแบบการแสดงที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท ค่านิยม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ ในอดีตรองเง็งเป็นสื่อพื้นบ้าน เพื่อให้กลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ร่วมปฏิสัมพันธ์ จึงสะท้อนสู่รูปแบบการแสดงที่มีกลิ่นอายของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น เครื่องดนตรี ท่วงทำนองเพลง การแต่งกาย ท่วงท่าการแสดง และวรรณกรรม ซึ่งในอดีตการละเล่นรองเง็งมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ นักดนตรี นักแสดง และผู้ขับกลอน หรือบทปันทุน (Puntun) ซึ่งเป็นบทกวีมลายูโบราณ ที่บอกเล่าถึงวิถีชีวิต ธรรมชาติ และความรัก เป็นบทกลอนที่หนุ่มสาวใช้ร้องโต้ตอบกัน พร้อมการบรรเลงดนตรี และการเต้นรองเง็ง ซึ่งผู้ชมสามารถที่จะเข้าร่วมร้อง ร่วมเต้นหรือร่วมรำรำด้วยได้

จากบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าวทำให้เข้าใจถึงลักษณะของการแสดงรองเง็งในอดีต และปรากฏหลักฐานของการแสดงรองเง็งในคาบสมุทรมาลายูมาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ ๕ จากนั้นการแสดงรองเง็งก็ได้รับความนิยม และแพร่หลายเข้าสู่พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

ประเภทของรองเง็ง

สำหรับรองเง็งในประเทศไทย นักวิชาการสรุปรูปแบบการแสดงออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. รองเง็งราชสำนัก นิยมแสดงกันในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ไม่มีการขับร้อง แต่จะมีความหลากหลายเรื่องเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดง
๒. รองเง็งชาวเล นิยมแสดงกันในกลุ่มชาวเลอรูรักลาโว้ย ซึ่งอาศัยอยู่ในแถบพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยเฉพาะพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต เป็นการแสดงที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมการแสดงแบบดั้งเดิม คือ มีการร้องโดยใช้บทปันทุนภาษามลายู การเต้น-รำ และการบรรเลงดนตรี

๓. ร่องเงืงตันหยง นยมแสดงกัันในกลุ่มชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ตั้งแต่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล เป็นการแสดงที่คลี่คลายมาจากร่องเงืงชาวเล แต่มีการปรับเปลี่ยนเรื่องภาษาที่ใช้ในการขับร้อง จากภาษามลายูเป็นภาษาถิ่นใต้

ภาพประกอบการแสดง รำรองเง็ง

ภาพประกอบการแสดง รำรองเง็ง

ภาพประกอบการแสดง รำรองเง็ง

